

מולין יקדין ויהושע נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה תא חז תא

חזתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

כפי חינוך בניו זוכה אף הוא להגיע לידיעת ה'

הראשונים שהכירו את הבורא בקריעת ים סוף, כי הכל תלוי בחינוך הקטנים לתורה וליראת שמים. וכשהוציאנו ה' משם ציווה לספר וללמד לבנים והנכדים תורה ומצוות ואז יהיה קיום לבני ישראל בהיפך מעצת פרעה.

**על ידי שיראו בניו את מעשיו הטובים
למדו ממנו ויעשו כמעשהו**

הנביא אומר (ישעיה כ"ז) 'הבאים ישרש יעקב ציץ ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה'. כתב לבאר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ע"ה, ששאל אביו זי"ע הלא כתוב (במדבר י"ז כג) 'והנה פרח מטה אהרן וגו' ויוצא פרח ויצץ ציץ' וגו', שהפרח קודם הוא לציץ. ומדוע כאן כתיב 'ציץ ופרח'. ותירץ על פי מה שכתב האר"י הקדוש ע"ה (ליקוטי תורה נצבים) בפסוק (דברים כ"ח) 'הנסתרות לה' אלקינו, שאהבת ה' יתברך ויראתו צריך להיות רק לה' אלוקינו, כי האדם צריך להסתיר את עבודתו הפנימית, כדי שרק ה' היודע תעלומות לב ידע האמת, ושום אדם אחר לא ידע.

אך 'והנגלות' - מעשה המצוות צריך להיות בנגלה, 'לנו ולבנינו' - כדי שילמדו הבנים עד כאן דברי האריז"ל בתוספת ביאור של הרה"ק מבעלזא. ממשיך רבי אהרן מבעלזא ואומר, וישנם אנשים אשר אינם משגיחים על הבנים שלהם ללמד אותם תורה ומצוות, והלא מוני המצוות אינם מונים לימוד התורה ולימוד הבנים לשתי מצוות, אלא במצוות לימוד התורה הם מביאים המצווה של 'ושננתם לבניך'. וזאת, כי מצות לימוד התורה של האדם אינה נשלמת אלא כשלומד גם עם בניו.

וזה הרמז בפסוק 'הבאים ישרש יעקב, כאשר רוצים להשריש קדושת יעקב אבינו בדורות הבאים. נצרך שיהיה 'ציץ' - האדם עצמו, כשיהיה בבחינת 'ציץ' שהיא מדרגה מאוחרת מפרח, ומורה על מעשיו הטובים ועבודת ה' יתברך שלו, אז יתקיים בו 'ופרח ישראל', שעל ידי שיראו בניו את מעשיו הטובים ילמדו ממנו ויעשו כמעשהו.

תלוי בחינוך הילדים לתורה ולמצוות, ולכן ברוב רשעותו התנכל ביותר לתינוקות וגזר להפילם ביאור, שהרי אם אין גדיים אין תיישים (ב"ר מב"ג), וזכו התינוקות שמן השמים הצילו אותם ודאגו לכל מחסורם בעודם בשדה, והם שהכירו את הקב"ה תחילה בקריעת ים סוף.

כן מוצאים אנו בדברי משה רבינו אל פרעה שהקדים הנערים לפני הזקנים 'בנערנו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו' (שמות י"ט), וגם אז ביקש פרעה ברוב רשעותו למנוע מהם מללכת בדרכי אבותיהם, ואמר למשה 'לכו נא הגברים ועבדו את ה', ואילו את הקטנים ביקש להשאיר במצרים ולמונעם מעבודת ה', עד שהכניע ה' את ליבו במכת בכורות ועל כרחו שילח את הקטנים יחד עם הגדולים, והתינוקות הללו זכו להיות

ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה' (י"ב, ב).

המחנך בניו ומגדלם כראוי זוכה שיכנסו הדברים גם בלבו, ויוסיף גם להתעלות בעבודת ה', כמו שפירש בתולדות אדם להרה"ק ר' יהושע מאוסטרובצה ע"ה (בא ד"ה א"י ולמען) על הפסוק 'ולמען תספר באזני בנך ובן בנך' ומסיים 'וידעתם כי אני ה'', שעל ידי חינוך ולימוד הבנים גם האבות בעצמם יתעלו מעלה מעלה בידיעת ה'. כי ענין הידיעה רומז למידת הטהרה, וכפי חינוך הבנים לעבודת ה' זוכים לתוספת טהרה המקרבת את האדם לידיעת ה'.

עתיד כלל ישראל תלוי בחינוך הבנים
ואת זה רצה פרעה לבטל ולהפריע לחינוך הבנים כי ידע שכל קיום בני ישראל

מילתא דפליאה

כשעמל לספר לבניו ולהדריכם לעבודת ה' זוכה לאריכות ימים

ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה' (י"ב, ב).

בדברי המסורה מצינו כי פעמיים כתוב בתורה 'ולמען', האחד כאן 'ולמען תספר באזני בנך ובן בנך וגו' וידעתם כי אני ה'', והשני 'ולמען תאריכו ימים על האדמה' (דברים י"א ט), ולרמז בא שכפי מה שעמלים לספר נפלאות לצאצאים ולחנכם כראוי, כן זוכים לאריכות ימים ושנים.

ואפשר עוד להוסיף על פי דברי החתם סופר בתורת משה (כי תבוא ד"ה והותירך) שלכל אדם יש שליחות קצובה בעבודת ה', וכיון שהשלים שליחותו הרי הוא ראוי להסתלק מן העולם, אמנם אם הוא מחנך בנים ותלמידים לעבודת ה' אזי הוא זוכה לתוספת ימים ושנים כדי להוסיף וללמד, וזהו שכתוב (דברים ל"ט) 'והותירך ה' אלקיך וגו' בפרי בטןך', שבזכות הבנים והתלמידים [כי גם התלמידים בכלל בנים] יזכה לתוספת ימים ושנים חיים. וכן כתב גם בפתחי חותם (שבהקדמת שו"ת חתם סופר י"ד) שמטעם זה רואים צדיקי הדורות שזוכים לאריכות ימים ושנים, אף שבדאי השלימו בנערותם כל שליחותם בעולם הזה, אמנם כיון שרבים צריכים להם ללמוד מהם תורה ויראת שמים על מאריכים שנותיהם בעולם לצורך לימוד תורה לרבים.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ראשית אומתנו במסירות נפש

למסור נפשותינו עליה, היו האבות מוכנים בכל עת למסור נפשם בעדה אחר שזה כל חיותם בעולם.

עבד ה' האמיתי נפטר מכל צרותיו

כאשר מקבל על עצמו עבודת שלימה כדרך אבותינו הקדושים הרי שזוכה להסיר מעליו מוטות עול הגלות. שכן אומרים בהלל (תהלים קטז טז) 'אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי'. ויש לפרש, כי לעתים באים על האדם מיני יסורים בכדי לעורר אותו לעבודת ה', ואם האדם מתעורר מעצמו לעבודתו יתברך שוב אין צורך להביא עליו יסורים.

[כמבואר באור החיים (דברים ד כט): כנגד העושה תשובה הגם שלא שמע קול נוגש, אמר 'ובקשתם משם את ה' אלהיך', שיתעוררו הלבבות לחיבת אלהיהם, 'ומצאת', והגם שיש בידך עבירות חמורות כאמור בסמוך 'ועבדתם שם אלהים אחרים' וגו' אף על פי כן פטורים אתם מהיסורין ודי לכם התשובה, והטעם 'כי תדרשנו בכל לבבך', שתשובה כזו היא תשובה שלימה בכל לב ובכל נפש].

ועל פי זה יתבאר לשון הכתוב 'אני עבדך בן אמתך', כי העבדים נחלקים לשני מינים, יש עבד שזה מקרוב הובא אל בית אדוניו ובכל שעה הוא מטכס עצה איך להימלט לחופשי. מאידך יש עבד שנולד לאימו שאף היא שפחה בבית האדון, וכיון שהוא בן שפחה ומשפחתו משפחת עבדים אינו חפץ כלל לצאת לחורין ובכל אשר יפנה שם עבד עליו.

בכך מבואר לשון הפסוק: מאחר ואני 'בן אמתך' כעבד בן עבדים אין בליבי שום מחשבה לפרוק מעלי עול העבדות, ואם כן 'פתחת למוסרי' כי אין עוד צורך לאסור ולקשור אותי במוסרות, וגם בלעדיהם לא אבקש להשתמט מעול עבודתו יתברך.

מצות הפסח כוללת בתוכה את כל מצוות התורה, מאחר שבה הכניעו את כוח עבודה זרה של מצרים כמאמרם ז"ל (שמות רבה טז ב) 'משכו וקחו לכם' (שמות יב כא), כלומר משכו ידיכם מעבודת כוכבים, וקחו לכם צאן ושחטו אלהיהם של מצרים ועשו הפסח. והיינו כי עבודתם של מצריים היתה לטלה ובני ישראל שחטו אותו לנגד המצרים במסירות נפש, ומכוחה נכנסו בקבלת עול תרי"ג מצוות. רמז לדבר כי 'פסח' במילואו - פ"ה סמ"ך ח"ת עולה במספר תרי"ג, לרמז שכולל כל תרי"ג מצוות [פנים יפות (פר' בא יג ח), ובזה פירש שם את האמור בהגדה של פסח, שהבן הרשע שהפקיע עצמו ממצוות הפסח הרי כופר בעיקר והוציא עצמו מן הכלל, ופירש הדברים שהוציא עצמו ממצות הפסח שהיא כוללת כל המצוות ולכן הוא ככופר בעיקר. וראה עוד שם (פר' תולדות כו כח) שפירש על פי זה דברי יצחק אבינו 'ואוכל מכל', כי הגדי שהביא לפני יעקב אבינו היה כנגד קרבן פסח (פרקי דר"א פל"ב), וזהו 'ואוכל מכל' שהיה נכלל באכילתו כלל תרי"ג מצוות], וזהו גם הרמז בדברי חז"ל (זבחים פ"ה מ"ח) הפסח אינו נאכל אלא למנויין, שיש למנות את ה'פסח' במילוי אותיותיו כדי לעמוד על סודו המכוון כנגד תרי"ג מצוות.

לפיכך כל הירא וחרד מה' יתברך וחפץ לעבדו עבודה תמה ונקיה בלב שלם ובנפש חפצה כעבד נאמן לפני אדונו וכבן המשרת לפני אביו, הרי הוא מקיים את כל מצוות ה' במסירות נפש כפי הטבוע בנפש כל יהודי, וזהו הלימוד מהאבות הקדושים אשר היו מקיימים כל מצוות תורה אפילו שלא הצטוו עליהם, ובנבואתם זכו להשיג כל התורה ומצוותיה בעמל וביגיעה, ואף מצוה לא הייתה קלה בעיניהם להיפטר ממנה, והיו מוכנים למסור נפשם על כל אחת ממצוות התורה, ואפילו מצוה קלה שאין אנו מחויבים

ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתממה וגם צדה לא עשו להם (יב, לט). וברש"י וגם צדה לא עשו להם - לדרך. מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צדה אלא האמינו והלכו הוא שמפורש בקבלה (ירמיה ב, ג-ג) זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה ומה שכתב מפורש אחריו קדש ישראל לה' וגו'.

סימן לבנים נתקיים כבר בארץ מצרים, שמסרו בני ישראל נפשם בלקיחת קרבן פסח שהוא יראתם של מצרים, כדאיתא בטור (או"ח סי' תל): שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, והטעם לפי שנעשה בו נס גדול, שפסח מצרים מקחו בעשור [וכו'] ולקחו להם כל אחד מה לפסחו וקשר אותו בכרעי מטתו, ושאלום המצריים למה זה לכם והשיבו לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, והיו שיניהם קהות על ששוחטין את אלהיהן ולא היו רשאים לומר להם דבר, ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול.

והרי הכתוב מעיד ואומר (ירמיה ב) 'זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צידה אלא האמינו בה' והלכו אחר דברו, וכן היתה הליכתם במדבר הגדול והנורא ארבעים שנה, וגם בכניסתם לארץ לא הרהרו כיצד יתגברו על כל המלכים והאומות ששכנו שם, וכל כוחם היה מירושת האבות הקדושים שתהיה כל הנהגתם למעלה מדרך הטבע, כי הבא לעבוד את ה' יתברך ולקיים את התורה אין לו דרך אחרת, אם לא במסירות נפש שלא על פי חוקי הטבע.

מצות פסח שקולה כתרי"ג מצוות

וזוהי חשיבותו של קרבן פסח, כי

משה ואהרן כללו עצמם יחד עם כל ישראל

בקיום מצוה זו גם אמונת ה' ואמונת חכמים. אמנם משה ואהרן לפי ששמעו מצוה זו מפי הגבורה חסר להם החלק של אמונת חכמים שבקיום המצוה, לפיכך כללו עצמם בתוך כל ישראל שקיימו מצוה זו גם מתוך אמונת חכמים, וזהו 'כן עשו' אף משה ואהרן כן עשו, פירוש על ידי התכללות נחשב גם למשה ואהרן שקיימו את המצוה בשני הפרטים באמונת ה' ובאמונת חכמים.

עוד יש לפרש בענין אחר עפ"י הידוע מספרים וסופרים שכדי שאדם יוכל להשאר בדרגת הקדושה יש לו להיות מוסיף והולך כל זמן ועת, כמו שכתוב (תהלים קיט א) 'אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה', 'אם בחוקותי תלכו' (ויקרא כו ג), 'אתהלך לפני ה' בארצות החיים' (תהלים קטז ט), 'מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחרי' (משלי כ ז), 'אנכי הולך בדרך כל הארץ והתחזקת והיית לאיש' (מלכים א' ב ב), וכן מצינו בחנוך שנאמר בו (בראשית ה כד) 'ויתהלך חנוך את האלהים', ובנח שנאמר בו (שם טו ט) 'את האלהים התהלך נח', ועל כולנה אבי האומה הישראלית אברהם אבינו ע"ה 'וילך אברהם כאשר דיבר אליו ה' (שם יב ד), וברמז 'כאשר דיבר אליו ה' להיות הולך מדרגה לדרגה.

וזהו שאמר הכתוב 'וילכו ויעשו בני ישראל כאשר ציוה ה' את משה ואהרן כן עשו', שעמדו על כך מדוע נכפלו הדברים ונאמר 'כן עשו', ועל פי דרכנו למדנו שהכונה שבא לומר 'כן עשו' על הענין הנוסף על עצם עשייתם את המצוה, שהם עשו וקיימו את ההליכה וההוספה מחיל אל חיל.

ולכן מצינו ש'מצוה גוררת מצוה' שכדי שתשאר השפעת המצוה צריך להמשיך לעוד מצוה, והמצוה מסייעת לו לאדם וגוררת מצוה נוספת וכך יהיה לקדושת המצוה מקום של קבע. והאדם שמקיים 'מי יגור באהלך' שחי בעולם כגר, שזוכה לקדושה הקבועה בו, צריך להיות מוסיף והולך כדי שאכן תשאר בו הקדושה.

תורה ואהרן גם הוא זכה שדיבר אתו ה', אבל לא הסתפקו בכך אלא השתוקקו להיכלל בתוך כלל ישראל, כי מצוה הנעשית בכלל ישראל יחדיו יש בה כח עצום ונשגב [כך פירש הרה"ק רבי שלום מבעלזא ע"ה (מדבר קדש בא ד"ה וילכו ויעשו): מצות קרבן פסח היתה המצוה הראשונה שקיימו ישראל ביציאתם ממצרים, וכיון שלא הורגלו במצוות לא ידעו לעשות מצוה בשלימות בקדושה וטהרה, על כן הסכימו כולם שיעשו מצוה זו 'כאשר ציוה ה' את משה ואהרן', כלומר שהיו מכוונים בעשיית המצוה שתעלה לפני ה' עם כוונת מעשה המצוה של משה ואהרן, שהם בודאי עשו המצוה בשלימות. ולכן אמרה תורה ד"אף משה ואהרן כן עשו' היינו שגם הם עלה בדעתם איך לקיים מצוה ראשונה זו בשלימות והיו מכוונים עצמם להכלל עם מעשה המצוה של כלל ישראל, דמצוה שנעשית ע"י כלל ישראל היא בודאי בשלימות].

בכל מצוה יש אמונה וכבוד חכמים שלא היו למשה ואהרן לפיכך כללו עצמם עם ישראל

ועל פי המסופר ברבי אלימלך ע"ה מבואר התירוץ ביתר עומק, שהנה בכל מצוה שהאדם מקיים מלבד עצם קיום המצוה נכללת בזה גם מצות אמונת ה' יתברך שציוה עליה שהיא יסוד כל המצוות, וכמו כן נכללת בה מצות אמונת חכמים, שכן חכמי ישראל מסרו לנו את אופן קיום המצוה מדור לדור עד משה רבינו ע"ה מפי הגבורה.

וזהו 'וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואת אהרן' להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצוות משה ואהרן, והיינו שבני ישראל לא שמעו בעצמם מצוה זו מפי הגבורה האמינו למשה ואהרן שנצטוו עליה מפי הקדוש ברוך הוא, ונמצא שנכללו

וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו (יב, כח).

ראו ראינו במשנתם של גדולים וצדיקים עד כמה השתוקקו לקיים מצוות חכמים שבכך מקיימים דברי התנא באבות 'המכבד את התורה' בכך שמכבד את החכמים שכל כולם אש יוקדת של תורה. מסופר שהרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה שבת פעם בעיר אחת, ובהיפרדו מאנשי העיר לשוב לביתו הלכו כולם רגלי כבדת דרך ארוכה אחר המרכבה שבה נסע הרבי רבי אלימלך, כדי ללוותו כפי הראוי לכבודו, ומה גדלה תמיהת המלומים כשהבחינו לפתע שרבי אלימלך ירד מן המרכבה והולך אתם יחד רגלי. כששאלוהו על כך הסביר להם את פשר התנהגותו התמוהה, שבראותו את גודל התלהבותם והשתוקקותם בקיום מצות כיבוד חכמים שהוא כבוד התורה רצה להתכלל עמם במצוה רבה זו.

בכך מבאר הרה"ק המהרי"ד מבעלזא ע"ה מה שהוקשה למפרשים על הנאמר (שמות יב כא) 'ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אליהם משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח', ונאמר שם (פסוק כח) 'וילכו ויעשו בני ישראל כאשר ציוה ה' את משה ואהרן כן עשו', וקשה, הרי כבר אמר בתחילה 'וילכו ויעשו בני ישראל' ומהי התוספת 'כן עשו' שגם משה ואהרן עשו כאשר ציוה ה' [כפירוש שפירש רש"י: 'כאשר ציוה ה' את משה ואהרן', להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן. ומהו 'כן עשו', אף משה ואהרן כן עשו], וכי יעלה על דעת אי מי שמשה ואהרן לא עשו כרצון ה'. חלילה מלומר דברים כאלו.

אלא משה ואהרן ודאי עשו כאשר ציוה ה', ועשו זאת בכוונות רמות ונשגבות הידועים להם ולא היה מי שהשיג כמותם בסודות המצוה גבוה מעל גבוה. אך משראו את ההתעוררות של בני ישראל, קיבלו חשק ותשוקה לעשות עמהם, אפילו שהם היו במדרגה הרבה יותר גבוהה, משה קיבל

